

Ár 2009, 3. september, kom úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar, sem starfar samkvæmt 12. gr. laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar, saman til að kveða upp úrskurð í máli nr. 1/2009

A
og
B

Úrskurðinn kveða upp Dögg Pálsdóttir hrl., formaður, Amfríður Einarsdóttir lögfræðingur og sr. Gísli Jónasson, prófastur ad hoc nefndarmaður. Hann var skipaður ad hoc þar sem sr. Hreinn Hákonarson vék sæti vegna vanhæfis og meirihluti nefndarinnar taldi varamann hans, dr. Arnfríði Guðmundsdóttur, vanhæfa til meðferðar málsins.

Upp er kveðinn svohljóðandi

ÚRSKURÐUR:

1. MÁLSAÐILAR

Málshefjandi er A, sbr. erindi hennar til úrskurðarnefndar þjóðkirkjunnar dags. 6. apríl 2009. Erindi málshefjanda beinist að B.

2. KRÖFUGERÐ

Málshefjandi gerir eftirfarandi kröfur:

Að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar mæli fyrir um að B skuli ekki gegna starfi sóknarprests, eða neinu öðru starfi fyrir ...kirkju, til frambúðar.

Að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar mæli fyrir um frekari takmarkanir eða fþyngjandi niðurstöðu um störf gagnaðila, svo sem gert er ráð fyrir í 4. mgr. 12. gr. laga nr. 78/1997.

Gagnaðili krefst þess aðallega að máli þessu verði vísað frá úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar án efnismeðferðar. Til vara er gerð sú krafa að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar hafni öllum kröfum málshefjanda.

3. MÁLAVEXTIR OG AÐDRAGANDI MÁLS

Mál þetta á rætur sínar að rekja til þess að ríkissaksóknari höfðaði opinbert mál á hendur gagnaðila með útgáfu ákæru fyrir kynferðisbrot og brot gegn barnaverndarlögum, framin í ...kirkju, þ.e. að hafa sunnudaginn 21. október 2007 faðmað stúlkuna A, fædda 1991, og strokið henni á baki utanklæða og látið þau orð falla að honum liði illa og straumarnir streymdu úr líkama hans við það að faðma hana, og með því að hafa fimmtudaginn 13. mars 2008 faðmað stúlkuna B, fædda 1992, kysst hana nokkrum sinnum á kinnina, reynt að kyssa

hana á munninn og látið þau orð falla að hann væri skotinn í henni og hún væri falleg. Í ákæru voru brotin talin varða við 199. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 8. gr. laga nr. 61/2007 og 3. mgr. 99. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002. Í dómi Héraðsdóms Suðurlands, uppkveðnum xxx segir m.a.:

„... Sú háttsemi ákærða, sem honum er gefin að sök, og sönnun er talin liggja fyrir um, lýtur að því að hann hafi fadmað umræddar stúlkur og jafnframt strokið annarri þeirra á baki, utan klæða talandi um að honum líði illa, en einnig kysst hina á sitt hvora kinnina. telur dómurinn að þessi háttsemi ákærða geti ekki talist kynferðisleg áreitni í skilningi 199. gr. almennra hegningarlaga. Þá verður ekki heldur fallist á með ákærvaldi að ákærði hafi með þessari háttsemi sýnt stúlkunum yfirgang, ruddalegt eða ósiðlegt athæfi, sært þær eða móðgað í skilningi 3. mgr. 99. gr. barnaverndarlaga nr. 80/2002. Verður ákærði því sýknaður af báðum liðum ákæru.“

Hæstiréttur féllst á þá niðurstöðu Héraðsdóms Suðurlands að háttsemi gagnaðila, sem sönnuð væri, varði ekki við áður nefnd lagaákvæði og staðfesti héraðsdóminn með dómi í máli nr. xxx, uppkveðnum xxx.

Með bréfi dags. 6. apríl 2009 fór málshefjandi þess á leit við úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar að nefndin, í framhaldi af ofangreindum sýknudómi Hæstaréttar, tæki mál gagnaðila til frekari umfjöllunar með vísan til þess, að hvað kirkjuna varðaði yrði ekki beitt sama mælikvarða og dómstólar beita við mat á því hvort tiltekin háttsemi teldist sönnuð í skilningi refsilaga. Málshefjandi taldi tvennt skipta máli, annars vegar að gera yrði þá kröfu til þeirra sem þjóna kirkjunni að þeir gæti persónumarka og séu læsir á viðbrögð annarra í framkomu sinni, og hins vegar að hér væri um hlutverkavíxlun að ræða. Í erindi málshefjanda kemur fram að hann telji að með vísan til 12. gr. laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar eigi málið nú undir úrskurðarnefndina. Málshefjandi telji að með háttsemi sinni hafi gagnaðili framið siðferðis- og agabrot sem eigi undir nefndina.

Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar kom saman hinn 28. apríl 2009 vegna erindis málshefjanda. Að athuguðu máli og með hliðsjón af þeim reglum sem nefndin starfar eftir taldi nefndin að bæði málsaðild, sbr. 4. gr. starfsreglna nr. 730/1998 og umkvörtunarefni, sbr. 3. gr. sömu reglna, uppfylltu skilyrði 5. gr. starfsreglnanna um efnislega málsmeðferð. Nefndin taldi þá staðreynd að búið var að sýkna gagnaðila af ákæru vegna þeirrar háttsemi, sem málshefjandi krefst skoðunar á sem siðferðis- og agabrot, ekki geta ráðið úrslitum um það hvort háttsemin yrði skoðuð á grundvelli laga nr. 78/1997, ýmissa starfsreglna sem þjóðkirkjan hefur sett sér og siðareglna Prestafélags Íslands.

Samkvæmt 4., sbr. 1. mgr. 6. gr. starfsreglna nr. 730/1998 ber úrskurðarnefnd að kanna hvort viðhlítandi sáttumleitanir hafi farið fram og þá ákveða hvort grundvöllur sé til sáttá. Nefndin taldi nauðsynlegt að reyna sættir og kvaddi því málsaðila á sinn fund hinn 4. maí 2009, hvorm í sínu lagi. Eftir viðræður við báða málsaðila taldi nefndin sættir mögulegar og lagði tvö möguleg sáttatillög fyrir lögmann gagnaðila á fundi nefndarinnar hinn 14. maí 2009. Að beiðni lögmannsins voru sáttatillögum sendar honum skriflega, enda útilokaði hann ekki að gagnaðili væri tilbúinn að ganga til sáttá á grundvelli annarrar hvorrar, en báðar fölu í sér að gagnaðili hyrfi ekki aftur til starfa í ...sókn. Við framlagningu sáttatillagnanna var af hálfu nefndarinnar áréttað að í tillögunum fælist engin vísbending um það hver kynni að verða efnisleg niðurstaða nefndarinnar, yrði sáttatillögum hafnað.

Með bréfi dags. 20. maí 2009 var sáttatillögum hafnað og þess krafist að úrskurðarnefndin vísaði málinu frá nefndinni.

Samkvæmt 3. mgr. 6. gr. starfsreglna nr. 730/1998 ber úrskurðarnefnd, varði málið siðferðis- eða agabrot, að meta í upphafi hvort rétt sé að leggja til að hlutaðeigandi verði veitt leyfi frá starfi á meðan um málið sé fjallað hjá nefndinni.

Úrskurðarnefndin gaf gagnaðila kost á að tjá sig um þetta, með vísan til 13. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993, og var það gert af hálfu gagnaðila í áður nefndu bréfi dags. 20. maí 2009.

Gagnaðili var í leyfi frá störfum á þessum tíma og hafði það leyfi með samkomulagi verið framlengt til 1. júní 2009.

Þann 22. maí 2009 fjallaði úrskurðarnefnd um þennan þátt málsins og frávisunarkröfu gagnaðila. Áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar hefur skilgreint hugtakið siðferðisbrot svo:

„Hugtakið siðferðisbrot hefur mjög óljósa merkingu í lagamáli. Ganga má að því vísu, að siðferðisbrot þurfi ekki að vera refsivert brot að lögum, jafnvel ekki neins konar réttarbrot. Siðferðisbrot þarf ekki heldur að vera svívirðilegt að almenningsáliti. Rétt er að miða við eins konar vísireglu, er veiti úrskurðaraðilum svigrúm til þess að móta og ákvarða eftir siðferðislegum og félagslegum mælikvarða á hverjum tíma, hvað sé siðferðisbrot. Í því efni skiptir verulegu máli, hver staða starfsmannsins er og við hvaða aðstæður hin umdeildu atvik gerast. Almennt verður að gera strangar kröfur til presta þjóðkirkjunnar um að gæta hófsemi og velsæmis í störfum sínum og hafa í huga virðingu þeirrar stofnunar, sem þeir starfa hjá eða eru í fyrirsvari fyrir. Ef framkoma prests að áliti sóknarbarna, sem til hans þurfa að leita um þjónustu og sálusorgun, er svo farið, að hann nýtur ekki trausts sóknarbarnanna eða þorra þeirra, verður að meta, að hvaða marki slíkur trúnaðarbrestur stafar af ætluðum siðferðisbrotum prestsins eða af öðrum ástæðum, svo sem tilitsleysi hans, ókurteisi eða klaufaskap. Við þetta mat má hafa nokkra hliðsjón af vígsluheitni prests og vígslubrési biskups svo og almennum siðareglum presta.”

Úrskurðarnefndin telur sig bundna af þessari skilgreiningu áfrýjunarnefndarinnar. Í skilgreiningunni felst, að mati úrskurðarnefndar, að háttsemi þurfi ekki að vera refsivert brot til að teljast siðferðisbrot. Sýkna dómstóla varðandi refsinefni háttsemi gagnaðila gagnvart sóknarbornunum tveimur útilokaði þannig ekki að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar geti fjallað efnislega um málið sem meint siðferðisbrot. Kröfu gagnaðila um að vísa málinu frá nefndinni án efnismeðferðar var því hafnað.

Þá taldi úrskurðarnefndin að eins og málið væri vaxið væri eðlilegt að leyfi gagnaðila frá embætti framlengdist meðan málið væri til meðferðar hjá nefndinni og lagði það til við biskup. Með bréfi, dags. 30. maí 2009, tilkynnti biskup gagnaðila að hann hefði ákveðið að verða við tilmælum úrskurðarnefndar og framlengja leyfi hans frá störfum á meðan málið væri til meðferðar hjá nefndinni.

Undir meðferð málsins lagði gagnaðili fram gögn um að kvörtun hefði verið beint til siðanefndar Prestafélags Íslands vegna sömu háttsemi gagnaðila. Eftir að gagnaðilun lauk upplýsti málshefjandi að niðurstaða siðanefndar lægi fyrir. Gagnaðili mótmælti framlagningu niðurstöðunnar og var hún ekki lögð fram. Eftir að nefndin tók málið til úrskurðar taldi hún nauðsynlegt að hún aflaði sjálf niðurstöðunnar þannig að niðurstaðan væri meðal gagna málsins. Tilkynnti nefndin málsaðilum þessa ákvörðun sína með vísan til 12. gr. reglna nr. 730/1998.

4. MÁLSÁSTÆÐUR MÁLSHEFJANDA

Í upphafsferindi málshefjanda dags. 6. apríl 2009 og greinargerð dags. 5. júní s.á. tilgreinir málshefjandi eftirfarandi málsástæður til stuðnings kröfum sínum um að nánar tilgreind háttsemi gagnaðila, sem viðurkennd sé af honum, teljist siðferðis- og/eða agabrot.

Bent er á að prestum beri sérstök skylda til að fara varlega og lesa vel í viðbrögð þeirra sem minni máttar eru, hvort sem það er vegna aldurs, þroska, veikinda eða tímabundins álags

eða áfalla. Það sé á ábyrgð prests að halda persónumörk og gæta þess að hafa enga þá háttsemi í frammí sem setur þann sem honum er fenginn til umsjár í aðstöðu sem viðkomandi upplifir sem ógnandi, sem kynferðislega áreitni eða kynferðislega tilburði af nokkru tagi. Presti beri að hafa þar til hliðsjónar skilgreiningu þjóðkirkjunnar á kynferðislegri áreitni sem staðfest hafi verið á Kirkjuþingi árið 1998 og sé að finna í 1. gr. starfsreglna um meðferð kynferðisbrota innan íslensku þjóðkirkjunnar nr. 739/1998. Kynferðisleg áreitni sé þar skilgreind sem óvelkomin kynferðisleg hegðun sem skapi auðmýkjandi eða fjandsamlegar aðstæður til vinnu, náms eða félagslegrar samvinnu hvort sem áreitnin er líkamleg, orðbundin eða myndræn. Kynferðisleg áreitni feli í sér samskipti sem einkennist af misnotkun á valdi, styrkleika eða stöðu þar sem kynferði þolandans er í brennidepli. Það sem greini slíka framkomu frá daðri, vinahótum og vinsamlegri stríðni sé, að hún sé í óþökk þess sem fyrir henni verður, hún sé ekki gagnkvæm og ekki á jafnréttisgrundvelli. Kirkjan hafi sett sér skýra stefnu um að staðið skuli vörð um einstaklinga innan hennar sem eigi að geta fundið sig örugga innan veggia kirkju sinnar. Starfsmenn kirkjunnar og sér í lagi prestar þurfi að gæta persónumarka, hafa grunnlæsi á viðbrögð annarra og gæta þess að framferði þeirra og háttsemi sé þannig að það skapi öðrum hvorki vanlíðan né ógn. Í dómskjöllum komi fram að framferði gagnaðila hafi valdið stúlkunum mikilli vanlíðan þannig að þær fundu sig ekki lengur öruggar í starfi innan kirkjunnar, fjarlægðust hana en höfðu áður notið að tilheyra henni og starfa innan hennar. Gagnaðili sjálfur hafi séð ástæðu til að biðja aðra stúlkuna velvirðingar á því að hann hafi gengið of langt í faðmlagi sínu.

Málshefjandi telur að gagnaðili hafi í þessum samskiptum ekki gætt persónumarka. Í því sambandi skipti ekki máli hvort hann teljist hlýr einstaklingur og að honum sé tamt að faðma fólk að sér og jafnvel kyssa það. Staðfest vanlíðan stúlkunnar sýni að þær upplifðu ógn í samskiptunum sem að auki áttu sér stað þar, sem þær voru einar og nutu engrar varnar af nærveru annarra. Þær hafi verið minni máttar í þessu sambandi, bæði vegna aldurs síns og þeirrar sterku virðingarstöðu sem gagnaðili hafði í hugum þeirra sem prestur og fær tónlistarmaður.

Málshefjandi telur einnig að kirkjan megi ekki láta ótalið þá hlutverkavíxlun sem viðurkenning liggja fyrir á í samskiptum gagnaðila við aðra stúlkunnar. Það sé með öllu ólíkðandi að gagnaðili í svo mikilli yfirburðastöðu leyfi sér að víxla hlutverkum með því að leita huggunar og samúðar á sínum eigin erfiðleikum hjá þeim sem er í minni máttar stöðu. Prestur hafi ekki aðeins yfirburðastöðu hvað samskiptamátt og vald varði heldur hafi hann einnig undirgengist með heiti þær ríku prestsskyldur að gæta velferðar sóknarbarna, hvort sem er í sálgæslu eða öðrum samskiptum þar sem hann er í hlutverki prestsins. Hlutverkavíxlun og rof persónumarka sýni með ámælisverðum hætti vangetu gagnaðila til að lesa viðbrögð sóknarbarna sinna.

Þá telur málshefjandi að með háttsemi sinni hafi gagnaðili brotið gegn siðareglum Prestafélags Íslands sem samþykktar voru 24. apríl 2007. Í grein 2.4 segi að prestur megi ekki undir neinum kringumstæðum misnota aðstöðu sína sem sálusorgari eða ógna velferð skjólstaðings, s.s. með kynferðislegri áreitni, né vanvirða tilfinningar hans og tiltrú með öðrum hætti. Í grein 2.9 segi að prestur sé fulltrúi kirkju sinnar og stéttar. Hann gæti þess í starfi og einkalífi að hafa virðingu kirkjunnar og sóma stéttarinnar í heiðri.

Þá vísar málshefjandi til siðareglna sem settar hafa verið af Biskupsstofu fyrir þá sem starfa með börnum og unglíngum í kristilegu starfi. Í grein 7 þeirra reglna segi að ekki skuli stofna til óviðeigandi sambands við börn eða unglínginga sem sækja starfið. Í grein 10 segi að

gæta skuli vandvirkni og heiðarleika í starfi og að orð og athæfi samrýmist því starfi sem viðkomandi gegnir.

Til frekari stuðnings kröfum sínum vísar málshefjandi til bréfs fagráðs um meðferð kynferðisbrota innan þjóðkirkjunnar til biskups dags. 27. mars 2009, ályktunar Prestastefnu sem haldin var í Kópavogskirkju 28. - 30. apríl 2009, ályktunar Æskulýðssambands þjóðkirkjunnar og fleiri hagsmunaaðila innan þjóðkirkjunnar.

Þá fullyrðir málshefjandi að viðtæk samstaða sé meðal kirkjunnar manna um að hagsmunum safnaðarins sé betur borgið með því að gagnaðili gegni hvorki starfi sóknarprests né öðru starfi fyrir ...kirkju.

Um lagarök vísar málshefjandi til laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar, einkum 12. gr. um úrskurðarnefnd sbr. einnig starfsreglur um úrskurðarnefnd og áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar nr. 730/1998. Þá vísar málshefjandi til starfsreglna um presta nr. 735/1998, einkum 1. kafla um starfsskyldur þjónandi presta þjóðkirkjunnar. Málshefjandi vísar einnig til siðareglna Prestafélags Íslands og reglna um siðanefnd, sérstaklega kafla 2 um köllun, sjá t.a.m. 2.2, 2.4 og 2.9. Loks vísar málshefjandi til siðareglna fyrir fólk sem starfar með börnum og unglingum í kristilegu starfi, einkum greina 7 og 10.

5. MÁLSÁSTÆÐUR GAGNAÐILA

Gagnaðili krefst aðallega frávisunar en til vara að öllum kröfum málshefjanda verði hafnað. Í bréfi dags. 20. maí 2009 og greinargerð dags. 19. júní s.á. rekur gagnaðili eflirfarandi atriði til stuðnings frávisunarkröfu sinni:

Í fyrsta lagi að úrlausnarefnið sem liggur fyrir úrskurðarnefndinni, þ.e. hvort vikja beri honum frá störfum, falli utan verksviðs úrskurðarnefndarinnar, sbr. 3. gr. starfsreglna nr. 730/1998.

Í öðru lagi að úrskurðarnefndin sé vanhæf í málinu skv. 6. tl. 1. mgr. 3. gr. stjórnarsýslulaga nr. 37/1993. Nefndin hafi þegar tekið afstöðu til málsins með sáttatilboði sínu 14. maí 2009 sem sé efnislega samhljóða kröfugerð málshefjanda.

Í þriðja lagi að dómur Hæstaréttar í máli nr. xxx hafi *res judicata* áhrif, þ.e. að sú niðurstaða sé endanleg og hafi gildi til frambúðar landslögum samkvæmt.

Í fjórða lagi að gagnaðili hafi þegar sætt rannsókn og málsmeðferð fyrir þá háttsemi sem erindi málshefjanda beinist að og þeirri meðferð hafi lokið með sýknudómi. Óhcmilt sé að hefja nýja málsmeðferð þegar svo standi á. Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 og önnur landslög leggi bann við nýrri málsmeðferð eða refsingu fyrir sömu háttsemi. Í 70. gr. stjórnarskrárinnar er borgurinum áskilin réttlát málsmeðferð og njóti þeir verndar gegn tvírannsókn og tvírefsingu vegna sömu háttsemi. Vísar gagnaðili hér einnig til 2. mgr. 138. gr. laga nr. 19/1991, um meðferð opinberra mála, og 1. mgr. 4. gr. viðauka 7 við Mannréttindasáttmála Evrópu.

Málsmeðferð hjá úrskurðarnefndinni lúti ekki að öðru en því sem rannsakað var hjá lögreglu og lauk með sýknudómi. Samkvæmt 1. mgr. 4. gr. 7. samningsviðauka Mannréttindasáttmála Evrópu sé um brot á reglunni um *ne bis in idem* að ræða þegar maður hefur áður sætt refsingu eða endurtekinni málsmeðferð vegna sömu háttsemi. Sá mælikvarði sem Mannréttindadómstóll Evrópu virðist beita við mat á því hvort um sömu háttsemi sé að ræða felist í því að tvö skilyrði þurfi að vera uppfyllt. Annars vegar verði hin nýja málsmeðferð að beinast gegn sömu háttsemi og hins vegar verði verknaðarlýsing brotsins,

sem liggur til grundvallar fyrri úrlausn, að vera samsvarandi í grundvallaratriðum þeirri sem byggt er á í síðara máli. Gagnaðili telur bæði þessi skilyrði uppfyllt.

Í fimmta lagi að málshefjandi hafi ekki leyft sér að njóta reglunnar um að teljast saklaus þar til sekt hans hafi verið sönnuð. Vísar gagnaðili þar til 2. mgr. 70. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 og 2. mgr. 6. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu.

Gagnaðili tilgreinir eftirfarandi atriði til stuðnings þeirri kröfu sinni að úrskurðarnefndin hafni öllum kröfum málshefjanda:

Í fyrsta lagi hafi hann verið sýknaður af kröfum ákærvaldsins bæði í héraði og í Hæstarétti. Því verði ekki séð hvemig úrskurðarnefndin geti komist að þeirri niðurstöðu að hann sé sekur um kynferðis-, siðferðis- og/eða agabrot. Ákvæði 1. gr. starfsreglna um meðferð kynferðisbrota innan íslensku þjóðkirkjunnar nr. 739/1998 sem málshefjandi vísar í, máli sínu til stuðnings, sé efnislega samhljóða 199. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Búið sé að sýkna hann af broti gegn þeirri grein. Fullyrðing málshefjanda um að hann sé sekur um kynferðislega áreitni í skilningi starfsreglnanna fái þannig ekki staðist.

Í öðru lagi hafi talsmenn þjóðkirkjunnar vísað til þess að Biskupsstofa hefði ekki lagaheimildir til að færa sig til í starfi. Vísar hann til endurrits af viðtali C, lögmanns og framkvæmdarstjóra „við fréttamann Stöðvar 2, þann 23. mars 2009.

Í þriðja lagi byggi stór hluti greinargerðar málshefjanda á ályktunum og yfirlýsingum hagsmunaaðila innan kirkjunnar sem beinst hafi gegn sér. Málshefjandi leggi mikið upp úr hugsanlegu ósætti sem kynni að skapast sneri hann aftur til fyrri starfa. Gagnaðili telji þannig að réttindi og æra sín megi sín lítils gagnvart hugsanlegu ósætti „um störf kirkjunnar og þjóna hennar“.

Í fjórða lagi bendir gagnaðili á að honum sé ekki kunnugt um að úrskurðarnefndin hafi falið fagráði um meðferð kynferðisbrota innan þjóðkirkjunnar að fjalla um málefni sín líkt og 3. gr. starfsreglna um meðferð kynferðisbrota innan íslensku þjóðkirkjunnar nr. 739/1997 áskilur. Fagráðið hafi þannig farið langt út fyrir hlutverk sitt með umfjöllun sinni um málið.

Í fimmta lagi fullyrðir gagnaðili að yfirlýsingar fagráðsins og málshefjanda hafi skapað andúð í sinn garð sem málshefjandi noti nú sem rök fyrir því að hann eigi ekki afturkvæmt til fyrri starfa. Afstaða þessara stofnana kirkjunnar sé bein afleiðing af áróðri sem rekinn hafi verið í fjölmörgum gegn sér. Fagráðið hafi frá upphafi beitt sér af mikilli hörku gegn sér á opinberum vettvangi.

Í sjötta lagi telur gagnaðili að það sé ómálefnalegt að vísa til þess hvemig „sátt megi ríkja um störf kirkjunnar og þjóna hennar“ við meðferð málsins.

Að lokum fullyrðir gagnaðili að því fari fjarri að andstaðan við sig sé almenn. Þvert á móti njóti hann víðtæks stuðnings innan safnaðarins sem og innan prestastéttarinnar.

Um lagarök vísar gagnaðili til 70. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 og Mannréttindasáttmála Evrópu, sérstaklega 6. gr. sáttmálans og VII. viðauka hans. Þá er vísað til XVI. kafla um meðferð opinberra mála nr. 19/1991, einkum 2. mgr. 138. gr. laganna. Loks er vísað til ákvæða laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar nr. 78/1998 auk þeirra starfsreglna sem stofnanir þjóðkirkjunnar starfa samkvæmt.

6. NIÐURSTAÐA

6.1 Frávisunarkrafa gagnaðila

Gagnaðili byggir frávisunarkröfu sína á fimm málsástæðum. Í fyrsta lagi að úrlausnarefnið falli utan verksviðs úrskurðarnefndarinnar, sbr. 3. gr. starfsreglna nr. 730/1998. Til úrlausnar er hvort nánar tilgreind háttsemi gagnaðila teljist siðferðis- og/eða agabrot. Samkvæmt 12. gr. laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar er það hlutverk úrskurðarnefndar þjóðkirkjunnar að meta hvort háttsemi starfsmanns þjóðkirkjunnar teljist siðferðis- eða agabrot. Þegar af þeirri ástæðu er frávisunarkröfu gagnaðila sem byggir á þessari málsástæðu hafnað.

Í öðru lagi telur gagnaðili að úrskurðarnefndin sé vanhæf í málinu skv. 6. tl. 1. mgr. 3. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993 með því að leggja fram sáttatilboð sem sé að fullu í samræmi við kröfugerð málshefjanda. Samkvæmt 6. gr. starfsreglna nr. 730/1998 ber úrskurðarnefnd að leggja fram sáttatilboð, telji hún sættir mögulegar. Á fundum nefndarinnar með lögmanni gagnaðila kom fram að gagnaðili kynni að vera tilbúinn til að skoða sáttatilboð um starflokasamning eða flutning í starfi. Úrskurðarnefndin taldi sér því skylt að leggja fram sáttatilboð af þeim toga. Í framlagningu sáttatilboða eða innihaldi þeirra fólst engin afstaða af hálfu nefndarinnar, heldur einvörðungu viðleitni til að freista þess að ljúka málinu með sátt. Úrskurðarnefndin telur að með framlagningu sáttatilboða hafi hún ekki gengið lengra en eðlilegt var, m.a. í ljósi þess að lögmaður gagnaðila útilokaði ekki að sættir gætu tekist á grundvelli sáttatilboða af þessu tagi. Frávisunarkröfu gagnaðila á grundvelli þessarar málsástæðu er því hafnað.

Í þriðja lagi byggir gagnaðili á því að niðurstaða Hæstaréttar í máli nr. xxx hafi *res judicata* áhrif. Viðfangsefni úrskurðarnefndar þjóðkirkjunnar er að meta hvort tilgreind háttsemi gagnaðila sé siðferðis- og/eða agabrot í skilningi 12. gr. laga nr. 78/1997. Í áðurnefndum hæstaréttardómi var fjallað um refsinaræmi háttsemi gagnaðila samkvæmt almennum hegningarlögum annars vegar og barnavendarlögum hins vegar. Þegar af þeirri ástæðu telur úrskurðarnefndin að *res judicata* reglur geti ekki haft þau áhrif að nefndinni sé ómögulegt að meta siðferðilega hlið háttseminnar og hvort hún teljist brot á siðareglum þjóðkirkjunnar. Frávisun á grundvelli þessarar málsástæðu er því hafnað.

Í fjórða lagi byggir gagnaðili á svokallaðri *ne bis in idem* reglu. Gagnaðili segir að í 70. gr. stjórnarskrárinnar sé borgurunum áskilin réttlát málsmeðferð og njóti þeir vemd gegn tvírannsókn og tvírefsingu vegna sömu háttsemi, sbr. og 2. mgr. 138. gr. laga nr. 19/1991, um meðferð opinberra mála, og 1. mgr. 4. gr. viðauka 7 við Mannréttindasáttmála Evrópu. *Ne bis in idem* reglan hefur verið túlkuð svo að hún útiloki ekki að sama háttsemi teljist brot á fleiri en einni lagareglu. Efnisleg meðferð nefndarinnar felur hvorki í sér tvírannsókn né tvírefsingu enda er nefndin með engum hætti að endurmeta niðurstöðu Hæstaréttar í máli nr. xxx. Við efnismeðferð er það nefndarinnar að meta hvort háttsemi sem gagnaðili hefur fyrir dómi viðurkennt teljist siðferðisbrot og/eða agabrot í skilningi laga nr. 78/1997. Úrskurðarnefndin telur því að *ne bis in idem* reglan útiloki nefndina ekki frá því að meta viðurkennda háttsemi gagnaðila á aga- og siðferðismælikvarða. Frávisunarkröfu gagnaðila sem byggð er á þessari málsástæðu er einnig hafnað.

Í fimmta lagi byggir gagnaðili á að málshefjandi hafi ekki leyft sér að njóta reglunnar um að teljast saklaus þar til sekt hans hafi verið sönnuð. Vísar gagnaðili þar til 2. mgr. 70. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 og 2. mgr. 6. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu. Úrskurðarnefndin telur að málsástæða þessi sé ekki frávisunarástæða.

6.2 Efnisleg umfjöllun

Af gögnum málsins liggur fyrir að í hæstaréttarmáli nr. XXX viðurkenndi gagnaðili tiltekna háttsemi gagnvart tveimur stúlkum sem voru á þeim tíma þátttakendur í kirkjulegu starfi í kirkju þar sem gagnaðili er sóknarprestur.

Málshefjandi telur þessa viðurkennda háttsemi aga- og/eða siðferðisbrot af hálfu gagnaðila. Um þetta er málsaðilar ekki sammála og telur gagnaðili að reglur um *res judicata* og *ne bis in idem* tryggja að ekki verði efnislega metið hvort hin viðurkennda háttsemi teljist aga- og/eða siðferðisbrot.

Eins og rakið er hér að framan telur úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar að ein og sama háttsemin geti talist brotleg við fleiri en ein lög. Þótt búið sé að dæma að hún teljist ekki brot á nánar tilgreindum lögum útiloki það ekki mat á því hvort sama háttsemi sé brot á öðrum lögum. Reglurnar kunna, þó einkum sú um *ne bis in idem*, á hinn bóginn að hafa þær afleiðingar að jafnvel þó háttsemin teljist brot þá sé óheimilt að beita viðurlögum vegna brotsins.

Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar telur að henni sé þannig heimilt að meta efnislega hvort viðurkennd háttsemi gagnaðila feli í sér siðferðis- og/eða agabrot.

Kemur þá fyrst til skoðunar hvort í hinni viðurkennda háttsemi gagnaðila, sem er að hafa faðmað báðar stúlkurnar, strokið annarrí þeirra á baki, utan klæða, talandi um að honum liði illa, og kysst hina stúlkuna á sitt hvora kinnina, felist agabrot.

Áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar fjallaði um túlkun hugtakanna agabrot annars vegar og siðferðisbrot hins vegar í máli nr. 1/1999. Í úrskurði nefndarinnar segir um þetta atriði:

„Óhjákvæmilegt er að líta svo á, að siðferðisbrot og agabrot séu tvö sjálfstæð og aðgreinanleg hugtök í lögfræðilegu tilliti. Enga skilgreiningu eða aðra skýringu er að finna á hugtökum þessum hvorki í lögnum sjálfum né heldur lögskýringargögnum. Þer áfrýjunarnefnd því að gæta þess við ákvörðun úræða, að því leyti sem á þau kann að reyna, að einungis ótvíræð siðferðis- og agabrot komi til álitu sem grundvöllur þeirra. Allur skynsamlegur vafi vegna hins óljósa inntaks hugtakanna á að vera þeim í hag, sem úræðin bitna á. Ámælisverð háttsemi starfsmanns þjóðkirkjunnar kann að fela í sér bæði siðferðisbrot og agabrot. Í öðrum tilvikum getur verið um að ræða annað tveggja, siðferðisbrot eða agabrot.“

Í skilgreiningu sinni á agabroti í áður nefndum úrskurði bendir áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar á að hugtakið hafi ekki skýrt afmarkaða merkingu í lögum. Það sé yfirleitt bundið við brot á sérstökum agareglum eða óhlýðni við löglegar ákvarðanir og fyrirmæli yfirboðara, sbr. 11. gr. laga nr. 78/1997 um kirkjuaga. Að þessu leyti þurfi agabrot presta gegn yfirboðurum sínum á kirkjulegum vettvangi ekki að fela í sér siðferðisbrot gegn sóknarbörnum. Vígsluheit prests og vígslubréf biskups hafi gildi sem agareglur, sumpart með nánari útfærslu í siðareglum presta og að ótvíræð brot gegn þeim séu agabrot í skilningi 4. mgr. 12. gr. laga nr. 78/1997.

Úrskurðarnefndin telur að hin viðurkennda háttsemi gagnaðila geti ekki talist ótvírætt agabrot samkvæmt skilgreiningu áfrýjunarnefndar þjóðkirkjunnar á slíku broti. Í henni felist ekki háttsemi sem skilgreina megi sem ótvírætt brot á agareglum eða óhlýðni.

Kemur þá til skoðunar hvort hin viðurkennda háttsemi gagnaðila teljist siðferðisbrot í þeirri merkingu sem áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar hefur skilgreint hugtakið, og rakin er fyrr í úrskurðinum. Þar kemur fram að við mat á því hvort háttsemi sé siðferðisbrot beri að miða við eins konar vísireglu, er veiti úrskurðaraðilum svigrúm til þess að móta og ákvarða eftir siðferðislegum og félagslegum mælikvarða á hverjum tíma, hvað sé siðferðisbrot. Í því efni skiptir verulegu máli, hver staða starfsmannsins er og við hvaða aðstæður hin umdeildu atvik gerast. Almennt verður að gera strangar kröfur til presta þjóðkirkjunnar um að gæta hófsemi

og velsæmis í störfum sínum og hafa í huga virðingu þeirrar stofnunar, sem þeir starfa hjá eða eru í fyrirvari fyrir. Ef framkoma prests að álitu sóknarbarna, sem til hans þurfa að leita um þjónustu og sálusorgun, er svo farið að hann nýtur ekki trausts sóknarbarnanna eða þorra þeirra verður að meta að hvaða marki slíkur trúnaðarrestur stafar af ætluðum siðferðisbrotum prestsins eða af öðrum ástæðum, svo sem tilitsleysi hans, ókurteisi eða klaufaskap. Við þetta mat má hafa nokkra hliðsjón af vígsluheiti prests og vígslubréfi biskups svo og almennum siðareglum presta.

Sú háttsemi sem málshefjandi telur siðferðisbrot af hálfu gagnaðila er þegar hann í tvígang, annars vegar á árinu 2007 og hins vegar á árinu 2008, faðmaði stúlkur í kirkjulegu starfi, sem báðar voru á þeim tíma undir lögaldri, strauk annarri um bak, utan klæða, talaði um að honum liði illa og kyssti hina stúlkuna á sitt hvora kinnina.

Gagnaðili er sóknarprestur. Hin viðurkennda háttsemi átti sér stað gagnvart ólöggráða ungmennum sem leitað höfðu skjóls í kirkjulegu starfi. Atvikin urðu innan veggja kirkjunnar þegar enginn annar var nálægur. Af orðum gagnaðila sjálfs er augljóst að í öðru tilvikinu a.m.k. gerði hann sér sjálfur strax grein fyrir að hann kynni að hafa farið út fyrir viðurkennd mörk í samskiptum prests og ungmenna í kirkjulegu starfi því hann bað stúlkuna afsökunar. Af því verður ekki annað ráðið en að gagnaðili hafi lesið af viðbrögðum stúlkunnar að henni líkaði ekki háttsemi hans.

Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar telur að viðurkennd háttsemi gagnaðila gagnvart þessum tveimur sóknarbörnum, einkum og sér í lagi þar sem þær voru báðar undir lögaldri, þegar atvikin áttu sér stað, sé háttsemi sem prestur hvorki eigi né megi sýna af sér, gagnvart slíkum einstaklingum. Gagnaðili hafi mátt gera sér grein fyrir og gerði að hluta, að háttsemi hans kynni að skapa vanlíðan og jafnvel ógn hjá ungmennunum sem fyrir háttseminni urðu, enda eru kossar og faðmlög tæpast háttsemi sem hægt er að telja eðlilega af hálfu sóknarprests gagnvart ungmenni undir lögaldri. Öðru máli kann að gegna varðandi sambærilega háttsemi gagnvart fullveðja einstaklingi. Úrskurðarnefndin telur að ekki verði hjá því komist að telja þá háttsemi sem gagnaðili sýndi unglingsstúlkunum tveimur og sem hann sjálfur hefur staðfest, fela í sér ótvírætt siðferðisbrot í skilningi tilvitnaðra laga og reglna. Háttsemi af þessu tagi sé ekki hægt að útskýra með tillitsleysi, ókurteisi eða klaufaskap. Með háttseminni hafi gagnaðili þannig farið útfyrir mörk viðurkenndrar hegðunar gagnvart ungmennum í kirkjulegu starfi.

Áfrýjunarnefnd þjóðkirkjunnar vísar til þess í skilgreiningu sinni á siðferðisbroti að við matið megi m.a. hafa hliðsjón af siðareglum Prestafélags Íslands. Í grein 2.3 í siðareglum PÍ segir að prestvígslan leggi prestum sérstakar skyldur á herðar í afstöðu og viðmóti við aðra. Prestur beri jafnframt sérstaka ábyrgð gagnvart þeim sem minna mega sín. Í grein 2.4 sömu siðareglna segir að prestur megi ekki undir neinum kringumstæðum misnota aðstöðu sína sem sálusorgari eða ógna velferð skjólstæðings. Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar telur að túlkun á þessum ákvæðum siðareglna PÍ renni frekari stoðum undir og styðji við þá niðurstöðu að margnefnd háttsemi gagnaðila sé ótvírætt siðferðisbrot. Niðurstaða siðanefndar Prestafélags Íslands í máli gagnaðila styrki enn þá niðurstöðu, en nefndin telur í niðurstöðu sinni dags. 23. júlí 2009 að hegðun gagnaðila í þeim tilvikum sem hér um ræðir brjóti í bága við siðareglur PÍ, einkum greinar 2.3 og 2.4.

Úrræði þau sem málshefjandi krefst að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar mæli fyrir um gagnvart gagnaðila vegna siðferðisbrota hans eru úrræði sem grípa má til vegna agabrota. Úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar hefur, eins og að framan er rakið, komist að því að í viðurkenndri háttsemi gagnaðila felist ekki ótvírætt agabrot. Samkvæmt 12. gr. laga nr. 78/1997 hefur úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar engin úrræði vegna siðferðisbrota og þarf því

þegar af þeirri ástæðu ekki að taka afstöðu til þess hvort reglan um *ne bis in idem* tálmi því að háttsemi gagnaðila, sem hún telur fela í sér siðferðisbrot, hafi afleiðingar fyrir starf gagnaðila.

Samkvæmt 19. gr. starfsreglna nr. 73/1998 með síðari breytingu skal hvor málsaðili bera sinn kostnað vegna lögmannaðstoðar við málið. Kostnaður af störfum úrskurðarnefndar þjóðkirkjunnar greiðist úr Kristnisjóði samkvæmt sama ákvæði.

Úrskurðarorð

Frávísunarkröfu gagnaðila er hafnað.

Hafnað er kröfu málshefjanda um að úrskurðarnefnd þjóðkirkjunnar mæli fyrir um að gagnaðili skuli ekki gegna starfi sóknarprests, eða neinu öðru starfi fyrir ...kirkju, til frambúðar.

Hafnað er kröfu málshefjanda um að úrskurðarnefndar þjóðkirkjunnar mæli fyrir um frekari takmarkanir eða íþyngjandi niðurstöðu um störf gagnaðila.

Úrskurði þessum má skjóta til áfrýjunarnefndar skv. 13. gr. laga nr. 78/1997 innan þriggja vikna frá því að málsaðilum var tilkynnt um hann.¹

Reykjavík, 3. september 2009

Dögg Pálsdóttir

Arnfríður Einarsdóttir

sr. Gísli Jónasson

¹ Skv. 34. gr. starfsreglna nr. 730/1998 greiða málsaðilar að jafnaði allan kostnað við störf áfrýjunarnefndar. Nefndin getur þó ákveðið að fella málskostnaðinn að hluta til eða öllu leyti á annan málsaðila. Ef telja má sanngjarnt og eðlilegt, eða þyki hagsmunir þeir sem til úrlausnar eru svo mikilvægir eða hafa umtalsverða almenna þýðingu að mati áfrýjunarnefndar, getur nefndin ákveðið að kirkjumálasjóður greiði allan málskosnað.